

PEYAMİ SAFA'DA KADIN SORUNUNA DAİR BAZI DİKKATLER

*Şeyma BÜYÜKKAVAS KURAN**

Geliş Tarihi: 04.12.2020

Kabul Tarihi: 30.05.2021

Atıf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-
Sanat-Mimarlık Dergisi

Sayı: Özel Sayı

Sayfa: 22-31

Yıl: 2021

Dönem: Temmuz

Özet

Peyami Safa (1899-1961), Türk edebiyat ve düşünce dünyasında eserleri ve fikirleri ile önemli yere sahip isimlerden biridir. Edebî ve fikrî eserlerinde Türk milletinin Tanzimat'tan itibaren yaşadığı sosyal ve kültürel değişimi kendi bakış açısından değerlendirmiştir. Safa, eserlerinde Türk toplumunun medeniyet değiştirme ve modernleşme sürecinde toplumdaki kadın unsurunun önemli bir role sahip olduğuna işaret eder. Onun romanlarında olayların merkezinde yer alan genç kadın karakterler; madde-ruh, doğu-batı, eski-yeni... gibi farklı kutuplar arasında kalır ve bu kutuplardan birini tercih ederek hayatı şekillendirme rolü üstlenir. Kadın karakterlerin yaşadıkları bu ikilem Türk milletinin Tanzimat'tan sonra yaşadığı doğu-batı çatışmasının bir yansıması olarak onun her eserinde farklı görünüşlerle olsa da ifade bulur.

Bu çalışmada Peyami Safa'nın özellikle *Kadın Aşk Aile* adlı kitapta toplanan yazılarından ve bazı edebî romanlarından hareketle yazarın kadın unsuruna bakışı ve yüklediği anlam tespit edilecektir. Yine romanlarında yer alan kadın tiplerinden hareketle idealize kadın tasavvuru belirlenecektir. Safa'nın kadınlar hakkında dikkat çeken düşünceleri ve eleştirileri de çalışmada yer alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Peyami Safa, Kadın, Modernleşme, Roman

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Samsun, seyma.buyukkavaskuran@omu.edu.tr / ORCID: 0000-0002-2455-7482.

SOME CONCERNS ON WOMEN ISSUE İN PEYAMİ SAFA

*Şeyma BÜYÜKKAVAS KURAN**

First Received: 04.12.2020

Accepted: 30.05.2021

Citation: Hars Akademi
International Refereed Journal of
Culture-Art-Architecture

Issue: Special Issue

Pages: 22-31

Year: 2021

Session: July

Abstract

Peyami Safa (1899-1961) with his thoughts and works is one of the important names in Turkish literature and thinking world. He evaluated from his point of view the social and cultural changes from Tanzimat period experienced by Turkish nation in his works. In his works, Safa points out that women in the society have an important place in the process of modernization and civilization of Turkish society. In his novels, young women characters in the center of episodes; are in between the different poles such as matter and spirit, east and west, old and new, and take the role of shaping the life by preferring one of these poles. This dilemma experienced by women characters takes its place in his works with different thoughts as a reflection of east and west conflict in Turkish society after Tanzimat they experienced.

This work based on the novels and thought provoking works of Peyami Safa, tries to define the meaning and perspective of women for the writer. Additionally women types will be examined and ideal women definition of the writer will be defined. Safa's main thoughts and criticisms on women will be one of the sections of this study.

Keywords: Peyami Safa, Women, Modernization, Novel

* Assoc. Prof., Ondokuz Mayıs University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Samsun, seyma.buyukkavaskuran@omu.edu.tr / ORCID: 0000-0002-2455-7482.

Giriş: Türk Modernleşmesi ve Kadın

Türk toplumu Tanzimatla beraber yüzünü Avrupa'ya döner. Avrupa, Rönesans ve reformlar ile başlayan ve Fransız ihtilaliyle devam eden modernleşme sürecinin sonuçlarıyla parçalanma tehlikesi yaşayan Osmanlı devletinin siyasi ve sosyal sorunlarına çözüm aradığı bir kaynak olur. Siyaset, savunma, eğitim, mühendislik, tıp gibi alanlarda Avrupa'nın tecrübelerinden örnek alınır. Toplumsal yapının unsurları, Avrupaî ya da modern bir bakışla yeniden değerlendirilmeye başlar. Modernleşme süreciyle tartışmaya açılan konuların içinde “Osmanlı kültürüne göre en yüce, gizil değer yapısına göre ise en duyarlı” alanlardan biri olan kadının toplumdaki yeri, kadın meselesi önemli bir yer tutar. (Mardin 2006: 30) II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde de kadın, modernleşme hareketlerinden en fazla etkilenen toplumsal unsur olur. Modernleşmenin inşası ve tenkidi, kadın üzerinden gerçekleştirilir. “Kadının konumu modernleşme atılımının tarihsel gelişme süreci içinde biçimlenir” (Göle 2019: 51). Modernleşmenin görünen yüzü olarak kadın, bu dönemlerdeki roman, şiir ve düşünce yazılarının da odak merkezi durumundadır. Özellikle çeviri romanlar yoluyla Madam Bovary gibi modernizmin şekillendirdiği kadın örnekleri ile karşılaşılır. Halit Ziya Uşaklıgil'in *Aşk-ı Memnu* adlı romanı böyle bir karşılaşmanın ürünü olur. Öte yandan “Aydınlardaki yeni fikrî oluşumun bir göstergesi olarak, kadın hakları meselesi çeşitli boyutlarıyla edebî eserlerde ele alınmaya başlar” (Kurnaz 2011: 23). Basın da gazete ve dergileriyle kadın dünyasına yönelir. Yaşanan siyasi ve sosyal değişimlerle içine girilen modern hayatta kadının konumunun ne olacağı, yeni kadın tipinin sınırları ve genel anlamda “kadın sorunu” devrin aydınlarının meselesi haline gelir. Kadınların; eğitimi, çalışması, aile içindeki rolü, giyim kuşamı, evlenmesi, boşanması, miras hakkı, ahlaki özellikleri, nasıl davranması gerektiği gibi konular üzerinde durulur. Öte yandan modernleşmenin olumsuz sonuçları da yine kadın ve aile üzerinden gösterilir. Bu olumsuzlukların çözümüne dair teklifler sunulur ve çözüm; İslamiyetten önceki Türk yaşantısında, doğru anlaşılmiş İslam inancında ya da doğu-batı sentezinde aranır.

Peyami Safa ve Kadın

Peyami Safa (1899-1961), edebî ve fikrî eserlerinde Türk milletinin Tanzimat'tan itibaren yaşadığı sosyal ve kültürel değişimi kendi bakış açısından değerlendiren bir yazar ve düşünce adamıdır. *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938) adlı eserinde Türk milletinin medeniyet değiştirme ve modernleşme sürecinde, farklı düşünce hareketleri içerisinde kadınların toplumdaki konumu ve haklarına dair tartışılan konulara dikkat çeker. Garpcıların Programı'nda kadınlarla ilgili olarak padişahın tek eşli olması, kadınların diledikleri tarzda

giyinebilmesi, kıyafetlerine kimsenin müdahale etmemesi, polislerin kadınlara nazik davranması, kadınların vatanın en büyük velinimetini sayılarak erkeklerden saygı görmesi, erkekten kaçma geleneğine son verilmesi, kızlar için okulların ve özellikle tıbbiye mektebinin açılması gibi maddelere yer verildiğine işaret eder. İslamcılarının Programı'nda kadınların, kendilerine mahrem erkeklerden kaçmaları ve tesettüre uymaları gerektiği; mallarını istediği gibi kullanma, namus dairesinde gezmeye, eğlenmeye gitme, kadınlardan oluşan topluluklarda konferans verme ve dinleme, ilk-orta ve lise eğitimi alabilme haklarının olduğu, birden fazla kadınla evliliğin insaniyete ve medeniyete aykırı olmadığı, boşanmanın meşru sebeplere dayanması gerektiği belirtilmiştir (Safa 88: 33-38). Kadın, toplumsal değişim programlarının ana meselelerinden biri halindedir. Aynı mesele Peyami Safa'nın da düşünce yazılarının ve romanlarının temellerinden biridir. Kadının toplumdaki en önemli yerinin geleneksel anlayıştaki gibi annelik olduğunu savunan Safa, medeniyet değiştirmenin kadın unsuru üzerindeki olumsuz sonuçları üzerinde durur. Modern hayatın evlilik kurumunu, anneliği ve ahlak anlayışını olumsuz etkilediğini romanlarında gösterir. Mesela *Sözde Kızlar* (1923)'daki Belma, modern hayat tutkusu ile namusunu, çocuğunu ve geleceğini kaybeder. Safa, kadına millet hayatında önemli bir rol verir ve bu rolü romanlarında yarattığı kişilerle gösterir. Olayların merkezinde yer alan genç kadın karakterler, tıpkı doğu ve batı medeniyeti arasında kalan Türk milleti gibi; madde-ruh, doğu-batı, eski-yeni, alaturka-alafranga... gibi farklı kutuplar arasında bocalar ve bu kutuplardan birini tercih ederek geleceğe etki eder.

Romanlarındaki kadın karakterler üzerinden modernleşme eleştirisi yapan, geleneksel ve milli aile yapısı ve kadın anlayışından yana olan Safa, fikrî yazılarında kadın erkek farkı ve eşitliği, kadın tipleri ve ideal kadın tasavvuru üzerinde durur. Ona göre “*Kadın meselesi insanın insan hakkındaki telakkisine bağlıdır. Bu telakki buhran geçirdiği için kadın en ileri batı memleketlerinde de endişe mevzuu*” (Safa 2010: 78) haline gelmiştir. Aslında mesele kadın değil insandır, insanlık algısıdır. Kadın meselesini farklı paradokslarla açıklayan Safa için kadının erkekle eşit olduğunu söylemek eşit olmadığını söylemek kadar abestir. Kadın erkekle eşit olabilir çünkü insandır, kadın erkekle eşit değildir çünkü kadındır. Tabiat ve cemiyet, erkekler ve kadınlar arasında zaten bir iş bölümü yapmıştır. Buna göre “*erkek, kadın kadar mükemmel bir ana; kadın, erkek kadar mükemmel bir baba olamaz*” (Safa 2010: 50).

Kadın ve erkeğin birbirine muhtaç olduğunu dile getiren Safa, kadın erkek eşitliği tartışmasına “Kadın erkekle bir olabilir mi?”, “Hangi kadın? Hangi zamanda? Nerede?”

Nasıl?" sorularıyla katılır. Kadının erkekle eşit olması gereken yerler ve işler olduğu gibi eşit olmaması gereken yerler ve işlerin de olduğunu belirtir. Ona göre kadın denince, yalnızca cinsiyetiyle tanımlanmış, kimliği ve hakları belli, aynı seride bir insan tipi tasarlamak yanlıştır. Ev kadını, iş kadını, lüks kadını, terbiye kadını, politika kadını birbirinden ayrılması gereken kimliklerdir. İyi bir ev kadınından siyasi bir konferansta fikir istemek, iyi bir politika veya iş kadınından lezzetli bir pilav beklemek kadar yanlıştır. Erkekler arasında iş bölümü olduğu gibi kadınlar arasında da iş bölümü vardır ve bu kabul edilmelidir (Safa 2010: 18).

Safa, kadın ve erkeklerin ilgilendikleri konular bakımından birbirlerinden farklı olduklarını bu sebeple kadınların kendine has yetenek, zaaf ve üstünlüklerinin ortaya çıkarılması için kadın psikolojisi üzerinde durulması gereğine işaret eder. Kendisi de romanlarında yer alan kadınları zaafı ile tasvir eder ve bu zaafın psikolojik sebepleri üzerinde durur.¹Yazılarında kadın erkek arasındaki temel farkları ve kadınların özelliklerini konu eder. Ona göre erkek çocuk tüfekle oynar ve savaşı temsil eder; kız çocuk bebekle oynar ve barışı temsil eder. Yetişkin olduklarında erkekler politika, savaş ve bilimle; kadınlar roman, hikâye, sinema, moda ve magazinle ilgilenir; güzellik, aşk ve hayatın peşinde koşarlar. Safa'nın bu ayrımları da yine geleneksel çizgideki kadın anlayışına uygundur.

Safa, kendi bakış açısına göre kadınlarda eksik bulduğu yönleri açıkça belirtir. Romanlarında Matmazel Noraliya'dan başka diğer kadın roman kişilerinin ahlakî ve insanî yönden pek çok kusurla tasvir edildiği görülecektir. Kadınları en çok içgüdüleriyle yaşamaları; bedene ve maddeye düşkün, hilekâr, yalancı, iradesiz, isterik, maceracı ve hayalperest olmaları sebebiyle kusurlu bulur. Yazılarında da kadının "metafizik tefekküre" ulaşmasını imkânsız gördüğünü ifade eder. Çünkü kadın cinsini "*mücerredata ne kadar çıkarsanız da içgüdülerinden koparamazsınız*" (Safa 2010: 46) düşüncesindedir. Yine Safa'ya göre kadınlar, tahlilî ve riyazî düşünce açısından yetersizdirler bu sebeple inşa, kurma ve buluşta başarısızdırlar. Onlar yaratıcılıklarını kullanarak bir sistem ve teknik yapı ortaya koyamazlar. Böyle olduğu için işledikleri motiflerin ve diktikleri elbiselerin örnekleri ve modelleri çoğu zaman erkek ressam ve tasarımcılar tarafından oluşturulur. Öte yandan kadınların kendilerine göre üstün yönlerini de dile getirir. Ana olabilme özelliğiyle, somut objeleri tasavvur etmekte, detayları görebilmekte kadınları erkeklerden üstün kabul eder. Erkeklerin zekâlarını daha çok pratik hedeflere yönelttikleri için dünyadaki güzellikleri fark

¹ (Ayrıntılı bilgi için bkz. Büyükkavas Kuran, 2018)

edemediklerini kadınların ise bu güzellikler karşısında bir sanatkâr gibi ürperecek inceliğe sahip olduklarını söyler. Kadınlar sanat eseri üretmede başarılı değildirlere fakat erkekler tarafından yazılan, yönetilen dans ve tiyatro gibi sanat dallarında tekrara dayanan rolü sergilemekte başarılıdırlar. Mücadele etmeden teslim olarak ve fiziksel güzelliklerini kullanarak amaçlarına ulaşabilmeleri, esaretleriyle bile zafer ve hâkimiyet elde etmeleri Safa'ya göre onların diğer üstünlükleridir (Safa 2010: 13-15).

Sözde Kızlar yazarı, kadınları gündüz kadını, karanlık kadını, mânâ kadını, ablak kadın, ev kadını ve ana, alafranga kadın, femme fatale, sosyete kadını, ideal Türk kadını gibi sınıflara ayırır. Gündüz kadınının ilk grubunu, erkekleşmiş, akılcı ve mantıkçı davranan; konuşkan, açık ve gizlisi olmayan; belirsizliğe, ihtimallere hayatlarında yer vermeyen; öğretmenlik, avukatlık gibi meslekler ve iş hayatı sebebiyle sertleşmiş kadınlar oluşturur. Safa'nın romanlarında bu tip kadın örneğiyle karşılaşılmaz. Gündüz kadınının ikinci grubunu, istek, içgüdü ve hırslarını dizginlemeye lüzum görmeyen, frensiz ve şımarık kadınlar oluşturur. *Canan* (1925)'da Perihan, *Bir Akşamı* (1924)'da Meliha'nın annesi Fatma, *Yalnızız* (1951)'da Feriha bu gruba örnek verilebilir.

Karanlık kadını: Şehirde yaşayan, suskun, kendi kendine saplanmış, sinsî kadınlardır. *Bir Tereddüdün Romanı* (1933)'ndaki Vildan böyle bir tiptir.

Mânâ ya da mehtap kadını: Bu kadınlar ne gündüz kadını kadar aydınlık ne de karanlık kadını gibi zifiri karanlıktır. Anlayışı, sezisi bir çakış, bir parıltı halindedir. Şüphesizler, belkiler, hesaplar ve hayaller içinde rüya âleminde yaşar ve bütün büyüsünü meçhulden alır. *Bir Akşamı*'da Meliha, *Fatih Harbiye* (1931)'de Neriman bazı yönleriyle böyle bir kadındır.

Ablak kadın: Erkekleşme davası ve ağır sporlar sebebiyle kabadayı tavırlar sergileyen, erkek hoyratlığında, argoya düşkün ve patavatsız kadınlardır. Pratik zekâsından başka değeri yoktur. Sol propagandanın yaşatmaya çalıştığı kadın tipidir (Safa 2010: 19-23).

Alafranga kadın: Züppe ve cahil, salon kadını tipidir. Yabancı dil bilir, piyano çalar, iyi ev kadını da münevver de değildir. Roman okur. İyi giyinir, cesaretli konuşur, güzeldir ya da güzel görünmesini bilir. Büyük şehirlerde beğenilir. Orta sınıf kızları ona benzemeye çalışır. Sevilmenin ve beğenilmenin sırrını bilir. Ham softa tipi ve milliyetçi fikirler bu kadının düşmandırlar (Safa 2010: 27). Safa'nın romanlarında olumsuzlanan kadınların çoğu bu gruba girer. *Sözde Kızlar*'daki Pervin, *Matmazel Noralya'nın Koltuğu* (1949)'nda Ferit'in annesi Nezire gibi.

Sosyete Kadını: Türk kadınlığı ile alakaları yoktur. Nüfus cüzdanlarındaki “Türk” kelimesini silerseniz hiçbirinde Türklükten eser kalmaz. Soysuz, köksüz, dinsiz, milliyetsiz, vicdansız ve hayâsız keyifçi sürüsüdür. Küçük bir gönül macerası ya da bir menfaat için milletlerini ve dinlerini inkâr edebilirler. (Safa 2010: 76) *Biz İnsanlar* (1937)'daki Samiye Hanım bu kadın grubunun örneğidir. Evinin önüne Fransız bayrağı çeker, evindeki hizmetçilere eşek Türk diyerek hakaret eder. *Matmazel Noralya'nın Koltuğu*'ndaki Amerikan hayranı Suzy de bu gruba dahil edilebilir.

Femme Fatale: Şuh ve meşum kadın tipidir. (Safa 2010: 81) Erkekleri ölüme/cinayete kadar sürükleyen rekabetin temel sebebidir. *Canan* romanının başkişisi Canan, etrafındaki bütün erkekleri kandırır ve onlara maddi, manevi zarar verir. *Mahşer* (1924)'deki Seniha Hanım da femme fatale örneğidir.

Lilith ve Havva Soyu: Safa, bir Fransız romanında karşılaştığı Âdem'in ilk karısı Lilith'in hikâyesinden hareketle kadınları Lilith ve Havva soyu olmak üzere iki sınıfa ayırır. Bu romana göre Lilith, Âdem'in ilk karısıdır ve Âdem gibi topraktan yaratılmıştır. Bu sebeple kocasıyla eşit olduğuna inanır. İsyankâr, geçimsiz ve feministtir. Âdem daha uysal bir kadın ister. Bunun üzerine eğe kemiğinden Havva yaratılır. Lilith o sırada köpük gibi sönererek havaya karışır. Kâinatta hiçbir zerre kaybolmadığı için Lilith'in zerreleri de komünist ve feminist kadınların eczasına karışmıştır. Lilith, hukuk ve kalite bakımından erkekleşmek isteyen kadındır. Havva da kendi kendisi kalmaktan başka iddiası olmayan kadının temsilcisidir (Safa 2010: 83). *Canan*'da Bedia, Havva soyundan gelen bir kadın olarak düşünülebilir. Safa, yazılarında Lilith soyundan gelen, “Tanrısal düzeni ihlal eden” (Karaca 2019:24) bu kadınlara karşı müstehzi bir tavır sergiler.

İdeal kadın: Safa'nın ideal kadın tasavvuru milliyetçilik düşüncesi etrafında şekillenir. Kadın ne ham softanın zannettiği gibi bir kümes hayvanı ne de züppenin zannettiği gibi bir lüks tavuğudur. Ev kurmak bir devlet kurmak gibi olduğu için Türk kadını öncelikle ev bilgisine ve mükemmel bir ana olmanın gerektirdiği çocuk bakımı ve terbiye bilgisine sahip olmalıdır. Kadın bir yabancı dil öğrenebilir ama bundan önce kendi anadilini ve edebiyatını çok iyi bilmelidir. Eğer yeteneği varsa bir müzik aleti çalabilir ama yoksa böyle bir şarta gerek yoktur. Milliyetçi düşünce açısından kadının hürriyeti ve zarafeti küfür değildir. Fakat bu hürriyet, salon kadınlarının anladığı çılgın ve romantik macera hürriyeti değildir. Zarafet de estetiği ikinci plana atan bir lüks hasreti değildir. Kadın da erkek gibi sosyal vazifelerinin içinde hür, sadeliğin çerçevesi içinde zariftir (Safa 2010: 28). İdeal kadın, kendi elleriyle diktiği beş liralık bir basmada züppe kadınların pahalı giysilerde aradıkları zarafeti bulabilir.

Bu kadın şerefini ve iç huzurunu kaybetmemiştir. Güzelliğini giysilere borçlu değildir. Güzelliği, sanat ve kültür değerleriyle dolu zengin iç dünyasının; bakışlarına, yüzüne ve jestlerine yansımalarıyla ortaya çıkar. Mağaza vitrinleri önlerinde iç çekerek zaman kaybetmez, zamanını müzik dinleyerek, resim sergilerine ve konferanslara giderek, dünya şaheserlerini okuyarak doldurur. Üniversitelere, konserlere, tiyatrolara, kütüphanelere koşar. Bu imkânları olmayanlar ise evlerinde kitap okuyarak radyo dinleyerek kendilerini geliştirirler.

Yine idealize Türk kadınının diğer bir vasfı şehit eşi ya da kızı olmaktır. Bu fedakâr kadın, yetim çocuğunu yetiştirmek için çabalar. Millî meselelere karşı ilgi ve heyecan duyar. Yüksek insanî ve millî değerlerin koruyucusudur. Sosyete kadınlarından uzak durur. *Sözde Kızlar*'da Mebrure, *Mahşer*'de Muazzez bu tipte kadın örneği sayılabilir.

Safa'ya göre ideal kadın, ne iktisadi hesaplarla tezgâha ve tarlaya sürülen işçi kadın ne geleneksel anlayışa bağlı olarak mutfak ve loğusa döşeği arasında kalmış ev kadını ne de millet ve belediye meclislerinde nutuk söyleyen sosyal ve siyasî kadındır. Bunların hiçbiri tek başına ve ötekiler aleyhine yarının kadını temsil edemezler. Kadın için tarla, tezgâh, fabrika, atölye, vezne, yazı masası, kürsü, laboratuvar, sahne, stüdyo, mutfak ve loğusa döşeği; cemiyetçe, ruhça, ahlakça, iktisatça, tabiatça, hep bir arada zarurî birer faaliyet sahasıdır. Hayat bunu gerektirmektedir. Birini ötekinden koparmak için yapılan nazarı teşebbüslerin hepsi iflâsa mahkûmdur (Safa 2010: 86).

Safa, romanlarındaki kadın karakterleri bir psikolog tavrıyla kurgular. Onların hal ve hareketlerini, dış görünüşlerini, hastalık ve zaafalarını ince detaylarla tasvir eder. Bu kadınların içinde en tipik olanı, madde ile mânâ, doğu ile batı, dışla iç güzellik, ruhla beden... arasında karar vermek zorunda kalan mütereddit kadınlardır. *Fatih Harbiye*'de Neriman, *Sözde Kızlar*'da Mebrure, *Matmazel Noralya'nın Koltuğu*'nda Selma, *Yalnızız*'da Selmin gibi. Bu kadınlar olayların başında batıyla özdeşleşen beden, madde, para, lüks, dış güzellik ve gücün etkisine girer ve buldukları hayattan kurtulmak isterler. Fakat yaşanan olaylardan edinilen tecrübelerle doğuya, manaya, maneviyata, iç güzelliğe, ahlaka yönelmek zorunda kalırlar. Kadının kararsızlıkları ve tercihleri romanların kurgusunu oluşturan ana sebep olarak önem kazanır. Yuvayı dışı kuş yapar anlayışında olan Safa, kadınlara bir milletin yaşama tarzı hakkında karar verme rolünü yükler. Fakat bu kadınları verecekleri kararda; baba, dayı, nişanlı ya da eş gibi bir erkeğin yönlendirmesine muhtaç tasvir eder.

Sonuç

Peyami Safa'ya göre toplum içinde kadının önemi, insanın dünyadaki varlığını devam ettiren temel güç olmasından kaynaklanır. “*Memleketin müdafaası için tüfek, neslin devamı için bebek lâzımdır. Hatta tüfeksiz bir insanlık düşünülebilir ama bebeksiz bir varlık düşünülemez*” diyen Safa için “*Medeniyetin beşiği loğusa döşegidir... kadının bütün faaliyetlerinin merkezi orasıdır*” (Safa 2010: 86). *Kadın Aşk Aile* (1973) adı altında toplanan gazete yazılarında kadını bu asli vazifesinden uzaklaştıran görüşlere karşı tepkisini dile getirir. Kadın konusuyla ilgili yazılarında kimi zaman alaycı bir dile başvurur fakat bu üslubunu “Maçka'nın Dulları”nda olduğu gibi belirli bir kesimdeki kadınlar için kullanır. Düşünce yazılarında ve romanlarında modernizmin ürettiği, geleneksel rollerinden, milli ve ahlaki değerlerden uzaklaşmış, züppe, sosyete, yabancı hayranı, salon kadını, geveze, dedikoducu, bohem, dengesiz, şuh, erkek düşkün, yalancı ve hilekâr kadın tiplerini kendi ifadesiyle ‘sözde kızları’ eleştirir. Bu özelliklere sahip roman kişilerine eserlerinde daha fazla yer verir buna karşılık idealize ettiği kadın tiplerinin sayısı daha azdır. Olumsuzladığı örneklerin çokluğu yazarın eleştiri alanını genişletmiştir. Aynı eleştiriye Server Bedi adıyla yazdığı romanlarında Türk toplum yapısının temel taşı olan ailenin ve ahlaki değerlerin karşısında bir tehlike olarak gördüğü ‘sözde kız’ özelliği taşıyan, paraya ve eğlenceye düşkün, Avrupaî hayata özenen, değerlerini yitirmiş kadın tipler etrafında da sürdürür.

Kaynakça

- Büyükkavas Kuran, Ş. (2018). *Peyami Safa'nın İnsanları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Göle, N. (2019). *Modern Mahrem* (14.b.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Mardin, Ş. (2006). *Türk Modernleşmesi* (16.b.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karaca, Ş. (2019). *Kötücül Kadın*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurnaz, Ş.(2011). *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını* (2.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (2012). *Kadın- Aşk- Aile* (8.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (2000). *Sözde Kızlar* (24.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (2000). *Mahşer* (14.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (2000). *Yalnızız* (15.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (1995). *Canan* (7.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (1995). *Fatih Harbiye* (16.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (1995). *Bir Tereddüdün Romanı* (12.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (1995). *Biz İnsanlar* (10.b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Safa, P. (1988). *Türk İnkılabına Bakışlar*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.